

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA**

**Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Кафедра географії та туризму
Földrajz és Turizmus Tanszék

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з організації та проведення
навчальної практики
для здобувачів освітнього ступеня бакалавра
напряму підготовки 24 «Сфера обслуговування»
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
освітня програма «Туризм»
(для студентів заочної форми навчання)**

**«Навчальна практика (Краєзнавча)»
для усіх форм навчання**

Розробник: Гергей Лівія Бейлівна
викладач кафедри географії та туризму

Берегове – 2024

Методичні рекомендації з організації та проведення навчальної практики для здобувачів освітнього ступеня бакалавра напряму підготовки 24 «Сфера обслуговування» спеціальності 242 «Туризм і рекреація» освітня програма «Туризм» «Навчальна практика (Краєзнавча)» для усіх форм навчання - Берегове, 2024

Методичні рекомендації призначено для організації та проведення навчальної практики для здобувачів освітнього ступеня бакалавра напряму підготовки 24 «Сфера обслуговування» спеціальності 242 «Туризм і рекреація» освітня програма «Туризм» «Навчальна практика (Краєзнавча)» для усіх форм навчання. В методичних рекомендаціях визначено мету та завдання практики, наведено зміст практики та розкрито перелік робіт та завдання, які виконуються під час проходження практики. Наведено послідовність дій під час виконання практики. Подано інформацію щодо оформлення щоденника та захисту практики.

Tartalom / Зміст

1. feladat / Завдання №1 – Lakóhelyem természeti és kulturális értékei / Природні та культурні цінності місця, де я живу.....	9
2. feladat / Завдання №2 – Környezetünk élővilága / Дика природа нашого довкілля.....	10
3. feladat / Завдання №3 – Geológiai ismertető / Геологічна характеристика.....	11
4. feladat / Завдання №4 – Hirdetőplakát / Білборд.....	12
5. feladat / Завдання №5 – Beregvidék borászata / Виноробні Берегівщину.....	13
Értékelés / Оцінювання.....	14

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Завдання навчальної практики – ознайомити здобувачів вищої освіти зі специфікою майбутньої професії, сформувати первинні професійні уміння, навички, компетентності із дисциплін загальної та професійної підготовки.

Навчальна практика охоплює знання, отримані здобувачами в рамках навчальних дисциплін, таких як:

1. Сучасні різновиди туризму Закарпаття (Сучасні різновиди туризму; Активний туризм);
2. Географія туризму і рекреації (Географія туризму і рекреації Закарпаття);
3. Основи безпеки в туристичній та рекреаційній діяльності.

Для успішного виконання завдань важливими є практичні навички, набуті за час проходження навчальної практики під час першого року навчання.

Метою проведення «Навчальної практики (Краєзнавчої)» є фахова практична підготовка здобувачів до туристичної краєзнавчої роботи, формування у них загальних і фахових компетентностей та набуття програмних результатів, передбачених освітньо-професійною програмою.

Предметом практики є туристичні ресурси, туристичні маршрути та туристична інфраструктура Закарпаття.

Основними завданнями, що забезпечують досягнення мети та формування програмних результатів навчання, є:

- окреслити територіальні особливості природних, історико-культурних та соціально-економічних (інфраструктурних) туристичних ресурсів для розвитку туризму Закарпаття;
- проаналізувати природні та історико-культурні пам'ятки в окремій територіальній громаді (ТГ) Закарпаття;
- ознайомитися з туристичними об'єктами Закарпаття, функціонуванням туристичної інфраструктури та об'єктів природно-заповідного фонду регіону;
- оцінити туристичні об'єкти та інфраструктуру на території ТГ для розвитку туризму;
- підготувати пропозиції щодо популяризації та розвитку туризму в ТГ;

- розробити туристичний маршрут, спрямований на популяризацію природного й історико-культурного потенціалу окремої ТГ Закарпаття;
- розробити авторську відеоекскурсію туристичним об'єктом.

У результаті проходження практики здобувачі повинні **знати**:

- основні принципи і методи організації краєзнавчих досліджень туристичних ресурсів, об'єктів та окремих територій;
- особливості управління та функціональної організації краєзнавчого туризму;
- типологію туристичних ресурсів та туристичних центрів Закарпаття;
- просторову організацію та характеристики туристичних об'єктів, інфраструктурну спроможність місця проходження практики;
- проблеми освоєння туристичних ресурсів і розвитку туризму в ТГ;
- взаємовплив туризму на інші сфери господарювання в місці проходження практики;
- основні вимоги до розробки туристичних маршрутів;
- принципи та правила організації і проведення туристичних екскурсій;
- основи техніки пішохідного туризму;
- основні вимоги до розробки відеоеккурсій.

Здобувачі повинні **вміти**:

- аналізувати особливості природних, історико-культурних та соціально-економічних (інфраструктурних) туристичних ресурсів;
- знаходити необхідну інформацію, користуватись всіма сучасними джерелами інформації (нормативними, науковими, статистичними, довідковими, рекламно-інформаційними тощо);
- опрацьовувати фактичний матеріал, узагальнювати його, аналізувати та оцінювати, а також проводити самостійні дослідження;
- аналізувати туристичні ресурси та їх функціональну структуру;
- характеризувати просторову організацію краєзнавчого туризму в Закарпатті;

- визначати позиціонування туристичних продуктів на ринку туристичних послуг;
- розробляти пропозиції для презентації туристичних продуктів ТГ і формування перспектив розвитку туризму території в контексті особливостей наявної ресурсної бази та просторової й функціональної організації краєзнавчого туризму;
- комунікувати з працівниками туристичної індустрії та споживачами туристичних послуг;
- аналізувати особливості функціонування об'єктів спортивно-оздоровчого туризму;
- розробляти маршрути з активним способом пересування;
- розробляти екскурсії та використовувати наявні туристичні ресурси й інфраструктуру для їх проведення;
- підготувати та презентувати екскурсію у відеоформаті.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

K02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

K03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

K05. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

K10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

K12. Навички міжособистісної взаємодії.

K14. Здатність працювати автономно та в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

K15. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

K16. Здатність застосовувати знання на практиці.

K17. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

K20. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

Програмні результати навчання:

ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПР04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору.

ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

ПР06. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

ПР11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами) на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.

ПР14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ЗМІСТ «НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ (КРАЄЗНАВЧОЇ)»

Перед початком «Навчальної практики (Краєзнавчої)» здобувачі беруть участь в організаційних заходах, які проводять керівники практики: інструктаж про порядок проходження практики, з техніки безпеки та охорони праці, надання здобувачам-практикантам необхідних документів (наказ, щоденник, індивідуальне завдання тощо).

В ході навчальної практики здобувачі виконують індивідуальні завдання, зміст та порядок яких розробляються керівниками практики від кафедри географії та туризму, а також погоджуються завідувачем кафедри.

Велика увага приділяється системі звітності з практики, прийнятій на кафедрі, а саме: вимогам до оформлення виконаного індивідуального завдання, підготовки до захисту практики тощо.

Під час проходження «Навчальної практики (Краєзнавчої)» здобувачі зобов'язані вести щоденник практики, в якому фіксуватимуть свої спостереження та результати діяльності під час туристично-краєзнавчих екскурсій. Щоденник має стати основним документом для відображення процесу навчання та особистого досвіду, набутого під час практики.

Контроль за дотриманням здобувачами правил внутрішнього розпорядку та облік відвідувань здійснюється керівниками практики. Вони відповідають за моніторинг присутності здобувачів та забезпечення виконання встановлених вимог і завдань.

Після завершення практики здобувачі повинні подати щоденник практики керівникові від кафедри для перевірки у визначений термін.

Щоденник практики та матеріали для захисту мають містити відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, яке пов'язане з науково-дослідною роботою здобувача.

A GYAKORLAT TELJESÍTÉSÉNEK EGYÉNI PROGRAMJA / ІНДИВІДУАЛЬНУ ПРОГРАМУ ДЛЯ ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

1. feladat / Завдання №1

**Lakóhelyem természeti és kulturális értékei / Природні та культурні
цінності місця, де я живу**

Készítsen egy rövid, 3-4 perces népszerűsítő VIDEÓT, amelynek tematikája „Lakóhelyem természeti és kulturális értékei”. A videó tartalmazza a terület elhelyezkedését, jellegzetességeit, természeti látnivalóit és kulturális emlékhelyeit (pl. templom, emlékmű, stb.). A videó készítője egyben a narrátor is! Kísérőszöveg nélküli videót, sajnos nem tudunk elfogadni. Az elkészített munkát töltsse fel a Classroomba adott feladathoz. / Створити коротке промоційне ВІДЕО тривалістю 3-4 хвилини на тему «Природні та культурні цінності мого рідного краю». Відео повинно включати розташування місцевості, її особливості, природні пам'ятки та культурні об'єкти (наприклад, церква, пам'ятник і т.д.). Автор відео також є оповідачем! На жаль, ми не приймаємо відео без супровідного тексту. Завантажте свою роботу в Classroom для даного завдання.

2. feladat / Завдання №2

Környezetünk élővilága / Дика природа нашого довкілля

Készítsen egy rövid, 3-5 perces videót környezetünk jellemző növényvilágáról. A felvételen jól látható legyen az adott növény, amelyiket épp bemutat. Hangozzon el a növény magyar és latin neve, előfordulási helye, valamint termő-időszakát is nevezze meg. Legkevesebb 15 növényt kell röviden bemutatni. A videó készítője egyben a narrátor is! Kísérőszöveg nélküli videót, sajnos nem tudunk elfogadni. Az elkészített munkát tölts fel a Classroomba adott feladathoz. / Створити коротке 3-5-хвилинне відео про типову флору нашого довкілля. У відео має бути чітко видно конкретну рослину, яку ви презентуєте. Додайте назву рослини угорською та латинською мовами, місце її зростання та період вегетації. Необхідно коротко описати щонайменше 15 рослин. Автор відео також є диктором! На жаль, ми не приймаємо відео без супровідного тексту. Завантажте свою роботу в Classroom для даного завдання.

3. feladat / Завдання №3

Geológiai ismertető / Геологічна характеристика

Készítsen egy geológiai ismertetőt (rövid videó formájában – 3-5 perc), ahol bemutatja a legjellemzőbb ásványokat és kőzeteket, amelyek nálunk fellelhetők. Az ismertető legyen informatív, minden lényegi információt tartalmazzon. A videó készítője egyben a narrátor is! Kísérőszöveg nélküli videót, sajnos nem tudunk elfogadni. Az elkészített munkát töltsse fel a Classroomba adott feladathoz. / Створити геологічну презентацію (у вигляді короткого відео - 3-5 хвилин), що показує найпоширеніші мінерали та гірські породи, які зустрічаються в нашій місцевості. Презентація має бути інформативною та містити всю необхідну інформацію. Автор відео також є диктором! На жаль, ми не приймаємо відео без супровідного тексту. Завантажте свою роботу в Classroom для даного завдання.

4. feladat / Завдання №4

Hirdetőplakát / Білборд

Készítsen hirdetőplakátot egy képzeletbeli Kárpátoki kirándulásról. A hirdetés tartalmazza a kirándulás időpontját, helyszíneit, útvonalát, programját. Adjon a programnak egy tematikát, legyen mottója is. Ehhez készítsen egy videót, amely tájékoztatja a kirándulás résztvevőit a program körülményeiről, illetve az ehhez szükséges kellékekről. Az elkészített munkát töltsse fel a Classroomba adott feladathoz.

/ Створіть постер, що рекламує уявну подорож до Карпат. Вкажіть дати, місця, маршрут і програму подорожі. Дайте програмі тему та девіз. Зробіть відеоролик, щоб поінформувати учасників про умови подорожі та необхідне спорядження. Завантажте свою роботу до Класної кімнати для даного завдання.

5. feladat / Завдання №5

Beregvidék borászata / Виноробні Берегівщину

Készítsen rövid, 3-5 perces videót egy beregvidéki borászatról. A felvételen szerepeljen az objektum elhelyezkedése, megközelíthetősége, jellegzetességei, borfajtái, pincéje, stb., illetve egyéb, az ön számára érdelemleges információ. A videó készítője egyben a narrátor is! Kísérőszöveg nélküli videót, sajnos nem tudunk elfogadni. Az elkészített munkát töltsse fel a Classroomba adott feladathoz / Створити коротке 3-5-хвилинне відео про виноробню в регіоні Берегівщина. Відео повинно містити інформацію про місце розташування, доступність, характеристики, види вина, підвал тощо, а також будь-яку іншу інформацію, яка має відношення до вас. Автор відео також є оповідачем! На жаль, ми не приймаємо відео без супровідного тексту. Завантажте свою роботу в навчальний клас для конкретного завдання.

ÉRTÉKELÉS / ОЦІНЮВАННЯ

Кожне правильно виконане завдання оцінюється в 20 балів. Загальні результати інтерпретуються відповідно до міжнародної європейської шкали оцінювання.

Tanulmányi összpontszám / Сума балів за всі види навчальної діяльності	ECTS osztályzat / Оцінка ECTS	Osztályzat a nemzeti skála szerint / Оцінка за національною шкалою	
		vizsga, évfolyammunka és gyakorlat esetén / для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	beszámoló esetén / для заліку
90 – 100	A	jeles / відмінно	megfelelt / зараховано
82-89	B	jó / добре	
75-81	C		
64-74	D	elégséges / задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	elégtelen a pótvizsga lehetőségével / незадовільно з можливістю повторного складання	nem felelt meg, a pótbeszámoló lehetőségével / не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	elégtelen, a tárgy újrafelvételének kötelezettségével / незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	nem felelt meg, a tárgy újrafelvételének kötelezettségével / не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Tarpai, József [szerk.]: Kárpátalja magyar szemmel. Shark Kft., Beregszász, Ukrajna, Ungvár, Ukrajna 2021
2. Закарпаття очима угорців. Путівник. Колективна монографія. Під ред.: Торпоі Йосип. – Берегове–Ужгород: ТОВ «Шарк», 2022. – 480 с.
3. Horváth Z. 2023: Bakancsra fel! Túralehetőségek Kárpátalján. Utikönyv. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász.
4. Горват З. 2023: Взуваймо черевики! Маршрути для здійснення походів на Закарпатті. Путівник. Закарпатська угорська туристична рада, Берегове.
5. Kovály O. – Tóth A. (szerk.) 2023: Őseink nyomában. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász, p 20. / Коваль О. – Товт А. (укл.) 2023: Слідами угорців. Закарпатська угорська туристична рада, Берегове, 20 с.
6. Kovály O. – Tóth A. (szerk.) 2023: Beregvidék öröksége. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász, p 28. / Коваль О. – Товт А. (укл.) 2023: Скарби Берегівщини. Закарпатська угорська туристична рада, Берегове, 28 с.
7. Kovály O. – Tóth A. (szerk.) 2023: A Tisza születése. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász, p 24. / Коваль О. – Товт А. (укл.) 2023: Народження р. Тиса. Закарпатська угорська туристична рада, Берегове, 24 с.
8. Kovály O. – Tóth A. (szerk.) 2023: Ung-vidék tájain. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász, p 20. / Коваль О. – Товт А. (укл.) 2023: Мандрівки долиною р. Уж. Закарпатська угорська туристична рада, Берегове, 20 с.
9. Kovály O. – Tóth A. (szerk.) 2023: Verhovina tájain. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács, Beregszász, p 20. / Коваль О. – Товт А. (укл.) 2023: Краями Верховини. Закарпатська угорська туристична рада, Берегове, 20 с.

Допоміжна:

1. Horváth, K. (2014). A kulcskompetenciák és a kiemelt fejlesztési feladatok céljainak megjelenése a tanórán kívüli környezeti nevelésben. Módszertani Közlemények, 54(3), 20–37.
2. Budai István: Terepgyakorlatok könyve. Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézet – Széchenyi István Egyetem, Győr, 2011. ISBN 978-963-08-2451-4.
3. Berki Imre (2011): A természet lényegi megismerésének igénye és oktatása In: Együtt a környezetért. (szerk. Kováts Németh Mária). Győr, Palatia Nyomda Kiadó és Kft, 277-281.o.
4. Kovátsné Németh Mária - P. Somogyi Angéla (2010): A környezettudatos nevelés és a kulcskompetenciák. Selye János Egyetem, Komárno, 170-186.o.
5. Kárász Imre (1996): Ökológia és környezetelemzés. Terepgyakorlati praktikum. Budapest, Pont Kiadó, 7-32.o

6. Sass E. – Berghauer S. (szerk.) (2019): Kárpátalja magyarlakta területeinek turisztikai helyzetfelmérése. Kutatási beszámoló. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács. Beregszász,
7. Berghauer S. – Sass E. (szerk.) (2019): A kárpátaljai magyarság turizmusfejlesztési stratégiája. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács. Beregszász.
8. Покоłodна М.М.: Туристські ресурси України: підручник / М.М. Покоłodна, Т.В. Гордієнко, І.Л. Полчанінова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2019. – 222 с.
9. http://publicatio.uni-sopron.hu/1153/1/term_iskola.pdf
10. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18 лис. 2003 р. № 1282-IV із змінами, внесеними згідно із Законом від 02 бер. 2015 р. № 222-VIII (222-19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15#Text>.
11. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 бер. 2017 р. № 168-р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017- %D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text).
12. Про туризм: Закон України від 15 вер. 1995 р. № 324/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
13. Програма розвитку економічної, міжнародної та інвестиційної діяльності Мукачівської міської територіальної громади на 2022-2024 роки. URL: <https://mukachevo.rada.gov.ua/storage/app/uploads/public/61a/f60/2ac/61af602ac4360224911394.pdf>.
14. Програма розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2021-2023 роки. URL: https://oda.carpathia.gov.ua/sites/default/files/upload/201124_0690.pdf.
15. Стратегія розвитку Мукачівської міської об'єднаної територіальної громади. URL: <https://mukachevo-rada.gov.ua/upravlinnya> mistom/strategiya-2027/strategiya-rozvitku-mukachivskoyi-otg-do-2027- roku.
16. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України. Термінологія. Оцінка ресурсів. Паспортизація регіонів. Видатні іноземці: навч. посіб. К.: Альтпрес, 2009. 400 с.
17. Кривенкова Р. Ю. Основні тенденції та перспективи розвитку сучасних форм та видів туризму в Україні. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матер. X Міжнар. наук. конф., м. Львів, 7-9 жовт. 2016 р. Львів, 2016. С. 190-194.
18. Кривенкова Р. Ю. Перспективи туристично-рекреаційної сфери Карпатського регіону. Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матер. Всеукр. наук.-теор. конф. молодих учених, секція «Стан та перспективи розвитку вітчизняного туризму», м. Харків, 19-20 травня 2022 р. / за ред. В.М. Шейка. Харків, 2022. С. 226-229.

19. Кривенкова Р. Ю. Пріоритети функціонування туристичної індустрії під час війни. Причорноморські економічні студії. 2023. Вип. 79. С. 136-143.
20. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України: навч. посіб. К.: Альтерпрес, 2007. 369 с.
21. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 247 с.
22. Писаревський І. М. Планування та організація туристських маршрутів. Харків: ХНАГХ, 2009. 312 с.
23. Туристичні маршрути Закарпаття: путівник, виготовлений у рамках реалізації заходів Програми розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2016-2020 роки / [відп. ос. Д.М. Ман]. Ужгород, 2018. 40 с.
24. Чернов О. Б. Особливості туристсько-краєзнавчої діяльності в рекреаційному регіоні: монограф. Переяслав-Хмельницький, 2013. 247 с.
25. Габчак Н.Ф. Функціонування санаторно-курортної та оздоровчої сфери в межах Закарпатської області: головні аспекти дослідження. URL: <http://dspace.uzhnu.edu.ua>.
26. Головне управління статистики у Закарпатській області. URL: <http://www.stat.uz.ua/statinfo/dem/index.html>.
27. Обласні України та кількість територіальних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/areas>.
28. Офіційний сайт Ужанського національного природного парку. URL: <https://unpp.uz.ua/>.
29. Офіційний сайт Ужгородського замку, Закарпатського обласного краєзнавчого музею імені Тиводара Легоцького. URL: <https://www.zkmuseum.com/>.
30. Паспорт Виноградівської територіальної громади. URL: <https://vin.rada.gov.ua>.
31. Паспорт Закарпатської області. URL: <https://carpathia.gov.ua/storage/app/sites/21/sumvolika-kraju/pasport> 2021.pdf.
32. Природно-заповідний фонд Закарпатської області. URL: http://ecozakarpat.gov.ua/?page_id=13.
33. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/rozvytokmistsevohosamovryaduvannya/reystri/>.
34. Управління туризму та курортів Закарпатської обласної держадміністрації. URL: <https://carpathia.gov.ua/>.

35. UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. URL:
<https://en.unesco.org>.